

## Les 81 – Antwoorden

**Opdracht 1:** Vervoeg het werkwoord יָדַע {yáda} [pa'al] Weten, kennis hebben.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	יֹדַע yode'a	יָדַעְתִּי yádatie	אֲדַע eda	אֲנִי
Ik (v)	יֹדַעַת yoda'at	יָדַעְתִּי yádatie	אֲדַע eda	אֲנִי
Jij (m)	יֹדַע yode'a	יָדַעְתָּ yádatá	תֵּדַע teda	אַתָּה
Jij (v)	יֹדַעַת yoda'at	יָדַעְתְּ yádat	תֵּדַעִי ted <sup>e</sup> ie	אַתְּ
Hij	יֹדַע yode'a	יָדַע yáda	יֵדַע yeda	הוּא
Zij	יֹדַעַת yoda'at	יָדַעָה yád'áh	תֵּדַע teda	הִיא
Wij (m)	יֹדְעִים yod'iem	יָדַעְנוּ yádanoe	נֵדַע neda	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	יֹדְעוֹת yod'ot	יָדַעְנוּ yádanoe	נֵדַע neda	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	יֹדְעִים yod'iem	יָדַעְתֶּם y <sup>e</sup> datèm	תֵּדַעוּ ted'oe	אַתֶּם
Jullie (v)	יֹדְעוֹת yod'ot	יָדַעְתֶּן y <sup>e</sup> datèn	תֵּדַעוּ ted'oe	אַתֶּן
Zij (m)	יֹדְעִים yod'iem	יָדַעוּ yád'oe	יֵדַעוּ yed'oe	הֵם
Zij (v)	יֹדְעוֹת yod'ot	יָדַעוּ yád'oe	יֵדַעוּ yed'oe	הֵן

Gebiedende wijs: m: דַּע da,v: דַּעִי d<sup>e</sup>ie, meervoud: דַּעוּ d<sup>e</sup>oe. Infinitief: לְדַעַת láda'at.

**Opdracht 2:** Geef de uitspraak en de vertaling.

דַּע הַיְהוָה אֶחָד: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד. sh<sup>e</sup>ma yisrá'el YHWH èlohenoe, YHWH èchád

Hoor Israë!, [de] HEER [is] onze God, de HEER [is] één.

דַּע הַיְהוָה אֶחָד: בָּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. bároech shem k<sup>e</sup>vod malchoeto l<sup>e</sup>olám wa'èd

Gezegend [zij de] naam van zijn glorieus koninkrijk [of: koninklijke majesteit] voor eeuwig en eeuwig  
Welk woord vormen de twee groter gedrukte letters? דַּע = דַּע ed Getuige

**Opdracht 3:** Bekijk, beluister en vertaal het stapellied Echad mie yodea.

1	אֶחָד מִי יוֹדַע. אֶחָד אֲנִי יוֹדַע. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאָרֶץ èchad mie yode'a, èchad <sup>a</sup> nie yode'a, èchad <sup>e</sup> lohenoe shèbashámayiem oeva'árèt Een wie weet, een ik weet, een [is] onze God die [is] in de hemelen en op aarde
2	שְׁנַיִם מִי יוֹדַע. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדַע. שְׁנֵי לְחוֹת הַבָּרִית sh <sup>e</sup> nayiem mie yode'a, sh <sup>e</sup> nayiem <sup>a</sup> nie yode'a, sh <sup>e</sup> ne loechot hab <sup>e</sup> riet Twee wie weet, twee ik weet, twee tafels [van] het Verbond
3	שְׁלוּשָׁה מִי יוֹדַע. שְׁלוּשָׁה אֲנִי יוֹדַע. שְׁלוּשָׁה אָבוֹת sh <sup>e</sup> losháh mie yode'a, sh <sup>e</sup> losháh <sup>a</sup> nie yode'a, sh <sup>e</sup> losháh ávot Drie wie weet, drie ik weet, drie [aarts]vaders (patriarchen)
4	אַרְבַּע מִי יוֹדַע. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדַע. אַרְבַּע אִמּוֹת arba mie yode'a, arba <sup>a</sup> nie yode'a, arba imá'hot Vier wie weet, vier ik weet, vier [aarts]moeders (matriarchen)
5	חַמִּישָׁה מִי יוֹדַע. חַמִּישָׁה אֲנִי יוֹדַע. חַמִּישָׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה ch <sup>a</sup> misháh mie yode'a, ch <sup>a</sup> misháh <sup>a</sup> nie yode'a, ch <sup>a</sup> misháh choemshe toráh Vijf wie weet, vijf ik weet, vijf boeken van [de] Torah
6	שֵׁשָׁה מִי יוֹדַע. שֵׁשָׁה אֲנִי יוֹדַע. שֵׁשָׁה סֻדְרֵי מִשְׁנָה shisháh mie yode'a, shisháh <sup>a</sup> nie yode'a, shisháh sidre mishnáh Zes wie weet, zes ik weet, zes ordes der mishna
7	שִׁבְעָה מִי יוֹדַע. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדַע. שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבָּת shiváh mie yode'a, shiváh <sup>a</sup> nie yode'a, shiva y <sup>e</sup> de shabatá Zeven wie weet, zeven ik weet, zeven dagen [tot] shabbat
8	שְׁמוֹנָה מִי יוֹדַע. שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדַע. שְׁמוֹנָה יְמֵי מִלָּה shmonáh mie yode'a, shmonáh <sup>a</sup> nie yode'a, shmonáh yeme miláh Acht wie weet, acht ik weet, acht dagen [tot] besnijdenis
9	תִּשְׁעָה מִי יוֹדַע. תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדַע. תִּשְׁעָה יְרַחֵי לַיְדָה tisháh mie yode'a, tisháh <sup>a</sup> nie yode'a, tisháh yarche ledáh Negen wie weet, negen ik weet, negen maanden [tot de] geboorte
10	עֶשְׂרֵה מִי יוֹדַע. עֶשְׂרֵה אֲנִי יוֹדַע. עֶשְׂרֵה דְבָרַי asáráh mie yodea, asáráh <sup>a</sup> nie yodea, asáráh dibrayá Tien wie weet, tien ik weet, tien geboden [woorden]
11	אֶחָד עֶשֶׂר מִי יוֹדַע. אֶחָד עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדַע. עֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבַי achad ásár mie yode'a, achad ásár <sup>a</sup> nie yode'a, achad ásár kochvayá Elf wie weet, elf ik weet, elf sterren [in Jozef's droom]
12	שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִי יוֹדַע. שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדַע. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻטַי sh'nem ásár mie yode'a, sh'nem ásár <sup>a</sup> nie yode'a, sh'nem ásár shivtayá Twaalf wie weet, twaalf ik weet, twaalf stammen [van Israë!]
13	שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדַע. שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדַע. שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר מִדְּבָרַי shlosháh ásár mie yode'a, shlocha ásár <sup>a</sup> nie yode'a, shlosháh ásár middayá Dertien wie weet, dertien ik weet, dertien eigenschappen [van God]

De a-klank aan het einde van enkele verzen komt van een Aramese meervoudsvorm.

## Les 82 – Groot, groter, grootst

Het Hebreeuwse bijvoeglijk naamwoord kent niet, zoals in het Nederlands, achtervoegsels voor de trappen van vergelijking. Voordat we zien hoe het Hebreeuws dit oplost, leren we een aantal woorden die in de voorbeelden en opdrachten voorkomen.

### Woordenschat

אָרִי, אַרְיָה	arie, aryeh (m)	Leeuw
אָסַף	ásaf [pa'al]	Verzamelen; plukken (van groente)
אָסִיף	ásief (m)	Inzameling, fruitoogst
אָסַף, אוֹסֵף	osèf (m)	Verzameling, collectie
אָסַפָּה	asefáh (v)	Vergadering
אָסַפָּן	asfán (m)	Verzamelaar
גְבוּהָ, גְבוּהַ	gávoha (bn)	Hoog, trots (De stip in de ה betekent: uitspreken, géén leesmoeder)
דְּבַשׁ	d <sup>e</sup> vash (m)	Honing (Figuurlijk: het goede)
כְּמוֹ	k <sup>e</sup> mo (bw)	Gelijk aan, zoals, als, ongeveer
מְאוֹר	má'or (m!)	Licht מְאוֹרוֹת m <sup>e</sup> orot
מְתוֹק	mátoq (bn)	Zoet, lieflijk
עֲבָד	èvèd (m)	Slaaf, bediende, knecht. עֲבָדִים <sup>a</sup> vádiem
עַז	az (bn)	Sterk
צַדִּיק	tsaddieq (bn)	Rechtvaardige; chassidische rabbi
קֹדֶשׁ, קוֹדֶשׁ	qodèsh (m)	Heiligheid, heiligdom, heilige plaats. Afgeleid van קִדְּשׁ, zie les 49.
קָטָן, קָטוֹן	qátán, qáton	Klein; jong

Voor de **Stellende trap** wordt een vorm van het lettervoorzetsel עֶ gebruikt, dat de betekenis heeft: gelijk aan, zoals, als, ongeveer. Dit bijwoord kan persoonsuitgangen krijgen, zie les 62.

גְדוֹל כְּמוֹ	gádol k <sup>e</sup> mo	Even groot als
---------------	-------------------------	----------------

Voor een **Vergrotende trap (comparatief)** wordt het voorzetsel מִן {min} danwel het voorvoegsel מ, 'van' gebruikt, (zie les 18), zowel bij bijvoeglijke naamwoorden als bij werkwoorden. Het heeft dan de betekenis 'in vergelijking met'.

עַז מְאֹרִי	az me <sup>a</sup> rie	Sterker dan een leeuw
גְדוֹל מִן־דָּוִד [מִדָּוִד]	gadol min dáwid [midáwid]	Groter dan David
טוֹב מְאַבְרָהָם	tov me'avráhám	Beter dan Abraham
צַדִּיק אַתָּה מִמֶּנִּי	tsaddieq attáh mimmènnie	Jij bent rechtvaardiger dan ik

NB. 'Dan ik' heeft in het Hebreeuws de onherkenbare vorm מִמֶּנִּי {mimmènnie}; zie les 62.

Ook uitdrukkingen zoals te veel, te weinig, te groot enz worden op deze manier gevormd.

• Het moderne Hebreeuws gebruikt het woord יוֹתֵר {yoter} Meer.

גְדוֹל יוֹתֵר	gádol yoter	meer groot (dan) = groter
---------------	-------------	---------------------------

Voor de **Overtreffende trap (superlatief)** wordt het lidwoord gebruikt:

הַמְּאוֹר הַגָּדוֹל	hammá'or haggádol	Het grootste [grote] licht (Genesis 1:16).
בְּנוֹ הַקָּטָן	b <sup>e</sup> no haqqátan	Zijn jongste (kleinste) zoon (Genesis 9:24).

• Soms wordt de *status constructus* toegepast:

קָטָן בְּנָיו	q <sup>e</sup> ton bánáv	Klein uit-zijn-zonen, de jongste van zijn zonen. (2 Kronieken 21:17; Zoon בֵּן, meerv. בְּנָיִם, constr. בְּנָיִ, bezitsuitgang ו).
---------------	--------------------------	--

• Soms wordt een bezits-achtervoegsel toegepast:

טוֹבֵם	továm	Goed-van-hen, de beste van hen.
--------	-------	---------------------------------

• In les 34 leerden we de term 'Lied der liederen', het Hooglied, שִׁיר הַשִּׁירִים shier hashiriem, dat is de constructvorm van een woord in het enkelvoud gevolgd door de gewone meervoudsvorm:

עֲבָד עֲבָדִים	èvèd avádiem	'Slaaf der slaven', ergste slaaf, geringste knecht.
----------------	--------------	---

• Het moderne Hebreeuws gebruikt het woord בְּיוֹתֵר {b<sup>e</sup>yoter} Meest.

גְדוֹל בְּיוֹתֵר	gádol beyoter	Meest groot = groter
------------------	---------------	----------------------

• Ook het woord הַכִּי {h<sup>a</sup>chie} wordt gebruikt om een overtreffende trap aan te geven. (Het is

tevens een vraagwoord met de betekenis Inderdaad?). הֲכִי טוֹב {h<sup>a</sup>chie tov} De/het beste.

Dan kent het Hebreeuws nog een term voor **supergroot**: עִיר-גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים ier g<sup>e</sup>doláh lelohim, een Godsgrote stad (Jona 3:3), 'zo groot dat de omvang ons voorstellingsvermogen te boven gaat, allen God weet de exacte maat'. Denk aan de uitdrukking 'Dat is Godsonmogelijk'.

**Opdracht 1:** Vervoeg het werkwoord אָסַף {ásaf} [pa'al] Verzamelen, plukken (to gather).

Controleer jezelf op de website [www.hebrew-verbs.co.il](http://www.hebrew-verbs.co.il)

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon	
Ik (m)	.....	.....	.....	אֲנִי	
Ik (v)	אִסַּפְתִּי	osèfèt	אִסַּפְתִּי	ásaftie	אֲנִי
Jij (m)	.....	.....	.....	.....	אַתָּה
Jij (v)	.....	.....	.....	.....	אַתְּ
Hij	.....	.....	.....	.....	הוא
Zij	.....	.....	.....	.....	היא
Wij (m)	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	.....	.....	.....	.....	אַתֶּם
Jullie (v)	.....	.....	.....	.....	אַתֶּן
Zij (m)	.....	.....	.....	.....	הֵם
Zij (v)	.....	.....	.....	.....	הֵן

Geb. wijs: m: ....., v: ....., mv: ....., infinitief: לְאַסֹּף lè'èsóf

**Opdracht 2:** Geef de uitspraak en vertaal:

הַמְאֹר הַקָּטָן .....

מֵהַמְתוֹק מְדַבֵּשׁ וְמֵהַעֵז מְאָרִי .....

גְּבֵהַ מְכֹל־הָעֵם .....

מְגֹדֹלָם וְעַד־קִטְנָם .....

קִדְשׁ קִדְשֵׁימִים .....

אֲחִיקָם הַקָּטָן .....

Zijn verzameling is mooier .....

Zij verzamelt de mooiste appels .....

Ik ga de beste appels plukken .....

**Bronnen:** Leerboek der Hebreeuwsche taal, rabbijn S. Ph de Vries; Grammatica van het Bijbels Hebreeuws, Nat-Lettinga; [www.hebrew-verbs.co.il](http://www.hebrew-verbs.co.il); Hebrew with Pleasure, Edna Kadman (21).

**Zie ook:** [www.teachmehebrew.com](http://www.teachmehebrew.com); [www.tc.umj.edu](http://www.tc.umj.edu)